

ing the numerous initiatives, which contributed to the formation and revival of the national factor in the revolutionary processes has been noted.

The problematic issues related to the development of the Ukrainian movement, which was represented by various structures and, above all, was founded in Vinnitsa in May 1917 by provincial Ukrainian Rada of Podillia are separately highlighted.

Key words: Podillia, era of the Central Rada, the revolution, Commissioner, public organizations, food committees, the Ukrainian movement.

Отримано: 29.08.2018

УДК 378(477«1918/1921»)(081)

А. В. Баженов

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (1918-1921) – ЦЕНТР ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ І КРАЄЗНАВСТВА НА ПОДІЛЛІ

Стаття є внеском у відзначення 100-річчя Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, початки якого народжені в Кам'янець-Подільському державному українському університеті. Саме із відкриттям у жовтні 1918 р. одного із перших українських університетів на Поділлі почала впроваджуватися класична вища освіта, набуватись досвід організації навчальної та науково-дослідної роботи, громадсько-політичної й культурно-просвітницької діяльності.

Досліджується і аналізується процес становлення і розвитку такої важливої складової частини функціонування університету в 1918-1921 рр. як організація наукової роботи професорської корпорації та студентів закладу крізь призму внеску в українізацію науки і освіти та в розвиток вітчизняної науки і краєзнавства. Розглядається становлення і діяльність у 1919-1920 рр. Наукового товариства при К-ПДУУ, робота в його складі історико-філологічної секції та секції точних наук, видання ними низки монографій, книг, брошур, підручників, курсів лекцій з гуманітарних і природничих наук та краєзнавства, створення обсерваторії, проведення різного роду експедицій і розвідок.

Узагальнюється участь студентів у науковому житті університету, діяльність Студентського наукового товариства у 1919-1920 рр., його наукових секцій і гуртків, залучення студентів до університетських наукових проектів.

У статті фігурують прізвища педагогів і вчених І. Огієнка, Д. Дорошенка, В. Біднова, П. Клепатського, П. Бучинського, А. Білецького та інших професорів, які заклали основи наукової діяльності в університеті.

Ключові слова: Кам'янець-Подільський державний український університет (К-ПДУУ), Наукове товариство, Студентське наукове товариство, наука, краєзнавство, видання, наукові секції, гуртки.

Невід'ємною складовою частиною Української революції 1917-1921 рр. було бурхливе національно-культурне відроджен-

ня народу, яке на перший план поставило українізацію всіх сфер суспільно-політичного життя. З цього приводу історик і знаний діяч національно-визвольного руху в Україні Дмитро Дорошенко писав: «Революція 1917 року і відродження української державності розкрили перед українською наукою взагалі і перед українознавством зокрема нові неосіяжні перспективи. Українська мова зробилася державною: постали українські державні університети в Києві і Кам'янці, історико-філологічний факультет у Полтаві: по всіх старих університетах і взагалі по вищих школах засновано кафедри української мови, історії, права, історії письменства» [1, с. 36]. Сюди варто додати, що в авангарді цього процесу стали українізація і розвиток вітчизняної науки, а також розбудова краєзнавчого руху та регіональних і краєзнавчих досліджень й видання відповідної літератури, які відроджували правдиву історію своєї нації, країни та її земель і закладали підґрунтя на перспективу формування і становлення в Україні національної науки і краєзнавства. Показовим в цьому плані став утворений у 1918 р. Кам'янець-Подільський державний український університет, який заклав основні традиції багатогранної освітньої, культурної діяльності, в тому числі в сфері наукового життя, які повною мірою збереглися і оновилися сьогодні в час відзначення свого ювілею 100-річчя вже Національного університету імені Івана Огієнка.

У такому ракурсі проблеми розвитку науки і краєзнавства в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918-1921 рр.) монографіях і книгах досліджували і висвітлювали О.М. Завальнюк [2; 3; 4], О.Б. Комарницький [5], Л.В. Баженов [6; 7], А.О. Копилов [8], В.С. Прокопчук [9] та ін., у підручнику для вищів «Основи краєзнавства» [10], в капітальних документальних збірниках про цей навчальний заклад [11; 12] тощо. Метою нашого матеріалу є подальші дослідження та узагальнення цієї актуальної наукової проблеми.

Звернемось до історії Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1921 рр.), якому в 2018 році відзначається 100-річчя від часу заснування. У 1920 році тут здобували вищу освіту 1400 студентів, їх навчала і залучала до дослідницької праці корпорація професорів і викладачів у складі 45 осіб, з яких 26 осіб гуманітарного та 19 – природничо-математичного профілю, зібрана зі різних куточків України, яка на той час представляла наукову і освітянську еліту країни, діячів українського національно-культурного відродження, які разом підтримали національну революцію і боролися за незалежність держави [3, с.292]. Ми маємо на увазі таких патріотів України професорів університету як Іван Огієнко, Дмитро Дорошенко, Володимир Винниченко, Василь Біднов, Пилип Клименко, Павло Клепатський, Володимир Геринович, Петро Бучинський, Михайло Драй-Хмара, Іван Любарський, Леонід Білецький, Кость Широцький, Опанас Неселовський та чимало ін. що підтримали Українську революцію та українізацію вищої освіти [2, с.376]. Навчальний процес здійснювався в край нестабільних умовах: економічна розруха, пов'язана з Першою світовою війною,

подіями революції 1917-1921-х рр., постійні припинення роботи закладу в зв'язку з політичними переворотами, участь студентів і викладачів у демонстраціях, мітингах, бойових діях на фронтах війни, пошуки заробітків на прожиття тощо. Тим не менше, новостворений університет, який формувався у контексті європейської вищої школи, не тільки розбудовував за класичним зразком природничі та гуманітарні факультети, забезпечував їх фаховою професурою, відповідною матеріальною та навчально-методичною базою, але й на головне місце поставив розвиток науково-дослідної роботи із залученням до неї студентів.

За п'ять місяців від часу свого відкриття, в березні 1919 р., в університеті відбулися установчі збори Наукового товариства при К-ПДУУ, які ухвалили Статут, обрали президію правління та чолі з тимчасово виконуючим обов'язки голови професором А.Т. Білецьким, секретарем М.М. Васильковським та казначеем В.О. Бідновим [4, с.62-63]. Проте в роботі зборів не брали участь представники природничих і фізико-математичних наук. Завершився процес становлення Наукового товариства у вересні-жовтні 1919 р., коли до нього приєдналися викладачі природничого і фізико-математичного фаху та новоприбулі педагоги-науковці. Водночас був доопрацьований і доповнений додатковими правилами Статут наукового товариства, затверджено склад історико-філологічної наукової секції, яку очолила голова професор Є.К. Тимченко, секретар О. Синявський, скарбник – П.Г. Клепатський та наукової секції точних наук (голова професор П.М. Бучинський, секретар – С.В. Бачинський) [13]. Статут товариства визначав такі напрями наукової діяльності: організація диспутів і лекцій з окремих галузей наук; організація наукових досліджень, експедицій та наукових екскурсій; видання окремих розвідок, збірок, монографій, брошур, наукових записок; проведення наукових з'їздів; видача наукових дипломів та премій; налагодження зносин зі всіма науковими інституціями і окремими особами поза університетом тощо [13, арк.1-8].

У 1919-1920 навчальному році історико-філологічна секція збиралася на засідання 19 разів, було виголошено 29 наукових доповідей, присвячених пам'яті Т. Шевченку, І. Котляревському, Г. Сковороді, В. Антоновичу, У. Кармалюку, українським письменникам Марку Вовчку, П. Гулаку-Артемовському, Є. Гребінці та ін., розгляду давньоруських, литовсько-руських літописів та інших раритетних джерел з історії України і Поділля та інших аспектів вітчизняної та світової історії, а також результатів археологічних, етнологічних розвідок по Товтрам і Подністров'ю [14, с.3-4]]. Водночас ця секція за ініціатииви В.О. Біднова створила біографічну і бібліографічну комісії і приступила з січня 1920 р. до укладання «Словника українських вчених, письменників та інших діячів», якого, на жаль, не судилося видати [3, с.296].

Активно працювала також секція точних наук, керована головою президії професором П.М. Бучинським, яка за цей же проміжок часу провела 10 засідань, на яких було заслухано і об-

говорено 15 доповідей з природничої тематики. З-поміж них, крім спеціальних («Фізіологічний індуктор низького напруження» (М.Т. Геращенко), «До питання про поширення спектральних ліній від молекулярних ударів» (А.Е. Малиновський) увагу привернули доповіді «Біографія і розбір праць професора І. Пулюя», «Біографії і праці по зоології І. Верхградського тощо. В лютому 1920 р. астроном О.А. Аленич за допомогою коштів, які виділив з бюджету університету ректор І. Огієнко, обладнав у головному корпусі закладу обсерваторію з телескопом, з якого велися нічні спостереження за всесвітом [3, с.297; 15, с.3]. Ця подія, як важливе досягнення університету, знайшла жваве обговорення на шпальтах тодішніх українських газет [16].

Друкowanими органами Наукового товариства при К-ПДУУ були часопис «Наше життя» та «Наукові записки Кам'янець-Подільського державного українського університету», в яких висвітлювалася наукова робота та публікувалися результати наукових досліджень викладачів. За нашими даними, впродовж 1919-1920 рр. побачило світ 5 випусків томів «Наукових записок» (планувалося 8 видань), які сьогодні є раритетними і не всі збереглися [7, с.142-143]. Проте ці видання свідчили про високий рівень організації наукового життя в університеті.

Варто зазначити, що члени Наукового товариства викладачі університету, крім власних наукових інтересів і планів, які вони прагнули виконати як науковці, були зобов'язані персонально забезпечити написання українською мовою і видання до навчальних дисциплін, які вони вели, підручники, посібники, курси лекцій, методичні вказівки на допомогу студентам, котрих тоді дуже бракувало. При цьому ці навчальні посібники одночасно й досі зберігають актуальність для науки і краєзнавства й використовуються в історіографії.

Так, ректор університету професор І. Огієнко все своє життя займався філологією, літературознавством, релігієзнавством і краєзнавством, регіональними дослідженнями на тлі історії, культури, української мови і фольклористики України. Його першими краєзнавчими працями стали книги «Містечко Брусилів і його околиці» (1914), «Брусилівська св. Воскресінська церква: нарис історії» (1914), «Нариси з історії міста Радомишля» (1917), видав у 1917 р. підручник «Рідна мова в українській школі», у 1918 р. славнозвісну книгу «Українська культура» та інші. Тому, очоливши університет в Кам'янці-Подільському, він практично зустрівся з проблемами розвитку науки і краєзнавства на Поділлі, захопився його історією, етнографією, топонімією, особисто вивчав місцевий фольклор, мовні діалекти, специфіку регіональних вірувань, вводить у навчальну програму вищу краєзнавчі дисципліни з історії та мистецтва Поділля, створює кафедру історії та культури Поділля, куди запросив викладати відомого поділезнавця Ю.Й. Сіцінського [17, с.16-17]. Як професор, І. Огієнко видав у 1919 р. курс лекцій «Історія української мови», читаних студентам університету у 1918/1919 навчальному році [18].

Член історико-філологічної секції Д. Дорошенко видав у 1919 р. на допомогу студентам і учням невелику книгу «Про минулі часи на Поділлі» [19] – одне із перших українознавчих видань з краєзнавства, яке, завдяки новаторству і об'єктивністю викладу, не втратило своєї актуальності до початку ХХІ ст. й зазнало в наші дні кілька перевидань. Такого ж значення набув підручник Н. Григор'єва-Наша «Поділля. Географічно-історичний нарис» [20] також виданий у Кам'янці-Подільському в 1919 р. Він структурно складається з трьох частин: 1) опис природи і географії регіону; 2) етапи історії Поділля; 3) пам'ятки історії та культури краю. Хоча підручник мав обсяг всього 90 сторінок, але за концентрацією і глибиною викладу змісту від дорівнює томам. Практично до початку 1990-х рр. цей підручник був неперевершеним, його перевидання здійснюються і на початку ХХІ ст. Поет-викладач М. Драй-Хмара у 1920 р. видав унікальний підручник для студентів «Слов'янознавство», який посів поважне місце в славистичній науці України до сьогодні [21]. Проте, викладаючи матеріал з історії та культури Польщі, Чехії, Словаччини, Болгарії та інших слов'янських країн, автор чимало уваги приділяє у порівняльному і хронологічному плані Поділлю, Середньому Подністров'ю, з'ясовує зв'язки цього краю з Центральною та Південно-Східною Європою, де мешкали слов'янські народи. Професор В. Біднов оприлюднив у 1919 р. конспект лекцій «Що читати з історії України (коротенька історіографія України)» [22], в якому також надавав методичні поради щодо опрацювання літератури з історії Поділля. Професор П.Г. Клепатський оприлюднив курс лекцій «Огляд джерел до історії України» [23], а також видрукував у 1919-1920 рр. п'ять брошур: «Батько нового письменства І.П. Котляревський», «Марко Вовчок та її народні оповідання», «Український байкар Євген Гребінка», «Український письменник П.П. Гулак-Артемовський», «Мандрівний філософ Григорій Сковорода», які відповідали духу національно-культурного відродження України. Доцент А.І. Бялковський оприлюднив своє дослідження «Поріччя Мурахви в XV-XVI ст.» [24]. Професор А.Т. Білецький опублікував у 1919 р. «Хрестоматію з історії української літератури» для потреб шкіл [25], в якій подав прозові уривки з творів відомих письменників – уродженців Поділля Степана Руданського та Анатолія Свидницького. М. Васильківський видав дослідження «Релігійність Т. Шевченка на підставі його поетичних творів» (1920). І.А. Любарський видав з історії античності два посібники «Історія грецької трагедії» (про давньогрецький театр) і «Гомер в своїм методослові» (1918). Батько історії Поділля Ю. Сіцінський, який працював в університеті на посаді доцента і викладав краєзнавчі та мистецтвознавчі дисципліни, видав у 1920 р. на допомогу студентам «Начерки історії Поділля» тощо. Професор Є.К. Тимошенко при допомозі членів Наукового товариства та студентів організував збір матеріалів до створеного словника з історії української мови і в 1920 р. передав відповідній комісії УАН 26600 карток слів, в тому числі чимало з них пов'язаних з подільськими говірками і діалектами.

Такими й іншими виданнями членів історико-філологічної секції закладалися нові засади українських гуманітарних наук і краєзнавства, в тому числі на прикладах минувшини Подільського регіону [26].

Не відставали також члени секції точних наук Наукового товариства при К-ПДУУ. Зокрема, професор П.М. Бучинський видав курс лекцій «Короткий курс гістології» (1919), В.О. Геринович – «Географію Сходу Європи» (1920), «Географію України» (1921), Н.Т. Гаморак – «Анатомію рослин» і «Короткий курс морфології цвітових рослин» (1920), С.В. Бачинський – «Повторні питання по алгебрі», «Повторні питання по стереометрії» (1920), астроном О.А. Аленич – низку брошур: «Комети», «Про Місяць», «Сферична тригонометрія» та ін. (всі у 1920 р.), С.С. Остапенко – «Курс статистики демографії і демографії», «Політичну економію» в 2-х томах (1920) [3, с.297]. Перелік можна продовжувати.

У переважній більшості ці видання здійснювала друкарня при університеті, інші – державні і приватні видавництва Кам'янця-Подільського, яких було в ті роки понад 20. Як бачимо, уся видана названа література цілком відповідала потребам українізації освітньо-культурного і наукового життя в Україні і на Поділлі, закладала фундамент формування наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського українського університету.

Загалом члени Наукового товариства постійно виконували різні замовлення державних, військових і громадських органів щодо підготовки видань для освітян, армійських підрозділів, бібліотечних працівників, аграріїв, абітурієнтів. Так, досвід народної школи Франції в контексті реформи української освіти узагальнив С.В. Бачинський [27], який певний час мешкав у тій країні. Перебудові навчальних закладів України, їх новим історичним завданням присвятив брошуру С.О. Сірополко [28], для підрозділів Української Галицької армії, які вступили в липні 1919 р. на терени Правобережної України і до Кам'янця-Подільського, В.О. Геринович підготував і видав на замовлення Міністерства преси й інформації УНР довідник про Київщину і Поділля та їх населення для ознайомлення [29] тощо.

Не стояли осторонь в науково-дослідній роботі і студенти університету, які мали гарний приклад своїх педагогів-учених. У 1919 р. утворилося, а в наступному році розбудувалося в університеті Студентське наукове товариство, яке об'єднало всіх студентів, що мали потяг до науки і поглибленого вивчення дисциплін. Основу товариства склали студентські гуртки, які стали виникати на факультетах з грудня 1918 р. Першими виникли історико-економічний та археологічний гуртки, в лютому 1919 р. почали діяти наукові фізико-математичний та астрономічний гуртки, гурток дослідників природи, з грудня 1919 р. – географічний гурток, на богословському факультеті «Студія чистого християнства» під керівництвом професора В.О. Біднова, при бібліотеці університету бібліографічний гурток, який заснував викладач М.А. Плевако та ін. Усі гуртки мали власні статuti, плани науково-дослідної ро-

боти і графіки своїх засідань, керувалися студентами під наставництвом провідних викладачів. Пересічно гуртки мали в своєму складі від 10 до 30 студентів. Згідно Статуту СНТ на базі гуртків було утворено сім наукових секцій: математично-фізичну, природознавчу, дослідників природи, астрономічну, географічну, історико-економічну і богословську [4].

Студенти залучалися до збирання фольклорно-етнографічних та топонімічних матеріалів, зокрема, усних переказів, міфів і народних пісень про Устима Кармалюка, говірок Поділля і Покуття, до розвідкових історико-археологічних експедицій та екскурсій Ю. Сіциньського по Середньому Подністрів'ю, готували і виголошували доповіді й реферати, влаштовували диспути з актуальних проблем фізики, математики, природи, економіки, географії, української філології, історії України та поділезнавства, виступали з лекціями та рефератами перед студентами університету та учнями шкіл Кам'яниччини, випускали стінгазети, що розповідали про їх творчість [3, с.69-70]. Свої реферати, статті, результати наукових досліджень, про наукове життя гуртківці вміщували у друкованих органах СНТ «Студентська думка» у 1919 р. та «Нова думка» у 1920 р. Це були значні за об'ємом і цікавими за змістом періодичні літературно-наукові журнали, які упорядковували самі студенти при редакційній допомозі професорів університету [3, с.303-303]. СНТ мало певну автономію, як форму студентського самоврядування, на шпальтах своїх видань вміщувало критичні статті про порядки в університеті та про окремих викладачів.

Незважаючи на ліквідацію університету у 1921 р., традиції організації науково-дослідної роботи студентів були продовжені у 1920-ті роки в створеному на його базі Інституті народної освіти завдяки подвижництву його ректора, відомого вченого-географа, діяча краєзнавчого руху в Україні, в тому числі на Кам'яниччині, члена президії Українського краєзнавчого комітету в Харкові, професора В.О. Гериновича.

У жовтні 2018 р. Кам'янець-Подільський національний університет відзначає своє 100-річчя, витоки якого сягають у творення Кам'янець-Подільського державного українського університету. Сьогодні для українського суспільства, вищої школи і нашого університету також непрості часи: наш північний сусід анексував Крим, розв'язав нескінченну війну на Сході України, економічна криза, масовий виїзд на навчання і роботу молоді й науковців в зарубіжні країни, постійні непродумані реформи, які погіршують і обезлюднюють особливо вищу освіту та інші негаразди. Тим не менше, не зважаючи на всі складнощі, які припали на початки діяльності університету у 1918 р. і його розвитку в 2018 р., їх об'єднує в одне ціле те, що цей заклад залишився і таким є відданим ідеалам Українській революції 1917-1921 рр., незалежності Української держави, був і є важливим вогнищем і центром освіти, науки і культури Вітчизни та Поділля-Хмельниччини, свято береже і примножує закладені традиції від початків, реалізо-

ує накопичений величезний досвід і творчі надбання в організації навчання, наукової та науково-методичної і краєзнавчої діяльності. Все це є запорукою продовження функціонування нашого університету на далеку перспективу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Дорошенко Д. Розвиток науки українознавства у XIX – на початку XX ст. та його досягнення // *Українська культура. Лекції / за ред. Д. Антоновича*. Київ: Либідь, 1993. С. 26-39.
2. Завальнюк О.М. Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918-1921 рр.). Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 632 с.
3. Завальнюк О.М. Утворення і діяльність державних українських університетів (1917-1921 рр.): монографія. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. 644 с.
4. Завальнюк О.М. Формування і діяльність наукового товариства Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919-1920 рр.) // *Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. пр.* Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. Т. 13. С. 62-72.
5. Завальнюк О.М., Комарницький О.В. Кам'янець-Подільський державний університет: історичний нарис. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. 108 с. та наступні 11 доповнених перевидань, що здійснювалися щорічно.
6. Баженов А.В. Alma mater подільського краєзнавства. Місто Кам'янець-Подільський – осередок історичної регіоналістики XIX – початку XXI століть. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005. С. 67-75.
7. Баженов А.В. Історичне краєзнавство Правобережної України XIX – на початку XX століть: монографія. Хмельницький: Доля, 1995. С. 136-149.
8. Копилов А.О., Завальнюк О.М. Кам'янець-Подільський український університет: від ідеї заснування до ліквідації (1917-1921 рр.) // *Укр. іст. журн.* 1999. № 4. С.41-50; № 5. С.26-36.
21. Прокопчук В.С. Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність: монографія. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2014. 330 с.
22. Основи краєзнавства: підруч. для студ. виш. навч. закл. / [кол. авт.: за заг. ред. О.П. Реєнта]. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. С. 57-59.
23. Кам'янець-Подільський державний український університет (1918-1921): документи і матеріали / [упоряд.: С.А. Копилов, О.М. Завальнюк]. Кам'янець-Подільський, 2017. 800 с.
24. Кам'янець-Подільський державний український університет (1918-1921): ювілейні спогади: наук.-док. вид. / упор. та автор передмови В.Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2015. 350 с.
25. Проект Статуту наукового товариства при К-ПДУУ, правлений П.М. Бучинським // *Держархів Хмельницької обл.* Ф.Р-582. Оп. 1. Спр. 80-а. Арк. 1-10.
26. Швидкий О. Історико-філологічна секція Наукового Т-ва при Кам.-Под. Держав. Укр. Ун-ті та діяльність її за 1919-1920 роки // *Наш шлях (Кам'янець на Поділлі)*. 1920. 6 черв. Число 109. С. 3-4.
27. С.Б. (Бачинський С.). Секція точних наук Наукового товариства при Кам'янецькому Державному Університеті // *Наш шлях*. 1920, 4 лют., № 36. С. 3.
28. Університетська обсерваторія // *Наш шлях*. 1920. 3 черв. Число 107. С. 4.
29. Баженов А.В. Київщина, Волинь і Поділля в краєзнавчих студіях І.І. Огієнка // *Іван Огієнок і сучасна наука та освіта: науковий збір-*

- ник: *серія історична та філологічна*. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2015. Вип. XI. С. 15-19.
30. Огієнко І.І. Історія української мови. Т. 1: Вступ до історії української мови: лекції, читані у 1918/1919 академічному році. Кам'янець на Поділля, 1918. 88 с.
 31. Дорошенко Д. Про минулі часи на Поділлі. (Короткий історичний нарис). Кам'янець на Поділля, 1919. 68 с.
 32. Григор'єв-Наш. Поділля. Географічно-історичний нарис. Кам'янець на Поділля, 1919. 90 с.
 33. Драй-Хмара М. Слов'янознавство. Підручник до лекцій по слов'янознавству, читаних року 1918-1919 на історико-філологічному факультеті Кам'янець-Подільського державного українського університету. Кам'янець на Поділля, 1920. 168 с.
 34. Біднов В. Що читати з історії України (коротенька історіографія України). Кам'янець на Поділля, 1919. 60 с.
 35. Клепатський П. Огляд джерел до історії України (Курс лекцій). Кам'янець на Поділля, 1921. Вип. 1. 137 с.
 36. Бялковський А. Поріччя Мурахви в 15-16 ст. Кам'янець на Поділля, 1920. 24 с.
 37. Білецький А. Хрестоматія з історії української літератури: для гімназій. Кам'янець на Поділля, 1919.
 38. Баженов А.В. Кам'янець-Подільський державний український університет – науковий і методичний центр краєзнавства на Поділлі // *Матеріали XV Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції*. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2017. С. 84-86.
 39. Бачинський С.В. Народня школа во Франції. Лекція. Кам'янець на Поділля, 1919.
 40. Сірополко С. Завдання нової школи. Кам'янець на Поділля, 1919.
 41. Геринович В. Провідник по Поділля: справочник. Вінниця, 1919. 40 с.; Геринович В. Провідник по Київщині: справочник. Вінниця, 1919. 36 с.

А. В. Баженов

Камене́ц-Подольський госуда́рственный украинский университет (1918-1921) – центр отечественной науки и краеведения на Подолли

Статья является вкладом в празднование 100-летия Камене́ц-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко, начала которого рождены в Камене́ц-Подольском государственном украинском университете. Именно с открытием в октябре 1918 г. одного из первых украинских университетов на Подолли начало внедряется классическое высшее образование, приобретается опыт организации учебной и научно-исследовательской работы, общественно-политической и культурно-просветительской деятельности.

Исследуется и анализируется процесс становления и развития такой важной составной части функционирования университета в 1918-1921 гг. как организация научной работы профессорского корпуса и студентов учреждения сквозь призму вклада в украинизацию науки и образования, в развитие отечественной науки и краеведения. Рассматривается становление и деятельность у 1919-1920 гг. Научного общества при К-ПГУУ, работа в его составе историко-филологической секции и секции точных наук, издания ними ряда монографий, книг, брошюр, учебни-

ков, курсов лекцій по гуманитарним и природоведческим наукам и краеведению, создания обсерватории, проведения разных экспедиций и разведок.

Обобщается участие студентов в научной жизни университета, деятельность Студенческого научного общества в 1919-1920 гг., его научных секций и кружков, привлечения студентов к университетским научным проектам.

В статье фигурируют фамилии педагогов и ученых И. Огиенко, Д. Дорошенко, В. Беднова, П. Клепатского, П. Бучинского, Л. Билецкого и других профессоров, которые заложили основы научной деятельности в университете.

Ключевые слова: Каме́нец-Подольский государственный украинский университет (К-ПГУУ), Научное общество, Студенческое научное общество, наука, краеведение, издания, научные секции, кружки.

L. Bazhenov

Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (1918-1921) was the centre of the national science and local lore on Podilia

The article is a contribution to the celebration of the 100th anniversary of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, whose beginnings are related at the Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University. It was with the inauguration in October 1918 of one of the first Ukrainian universities in Podilia that classical higher education began to be introduced, the experience of organizing academic and research work, socio-political and cultural-educational activity was acquired.

The process of formation and development of such an important part of the functioning of the university in 1918-1921 is investigated and analysed as the organization of scientific work of the professorial corporation and the students of the institution through the prism of the contribution to the Ukrainianization of science and education, to the development of the national science and local history. The formation and activity in 1919-1920 is considered. The scientific society of the K-PSUU, the robot in its composition of the historical-philological section and the section of exact sciences, the publication of a number of monographs, books, pamphlets, textbooks, courses on humanities and natural history and local history, the creation of an observatory, various expeditions and reconnaissance.

The participation of students in the scientific life of the university, the activities of the Student Scientific Society in 1919-1920, its scientific sections and circles, students' attracting to university scientific projects are generalized.

The article names the teachers and scientists I. Ohienko, D. Doroshenko, V. Bednov, P. Klepatsky, P. Buchinsky, L. Biletsky and other professors who laid the foundations of scientific activity at the university.

Key words: Kamianets-Podilskyi State Ukrainian University (KPSUU), scientific society, student scientific society, science, local history, publishing, scientific sections, mugs.

Отримано: 22.08.2018